

**Інформація
про режими роботи основних водогосподарських систем
басейну Сіверського Дінця
на літній період 2015 року**

На весняний період 2015 року режими роботи по 31 водосховищу річок басейну Сіверського Дінця, річок Приазов'я та Дніпра в Харківській і на підконтрольній території Донецькій та Луганській областях були встановлені на заповнення до НПУ.

Печенізьке і Краснооскольське водосховища були наповнені до проектних позначок за рахунок скорочення попусків до 9 і 18 м³/с при максимальній припливності в цей період 20,7 м³/с і 36 м³/с відповідно. З 14 квітня по 19 травня наповнення Печенізького водосховища утримувалося на рівні НПУ і вище (максимум 387 млн. м³) при скидах 11-12 м³/с. З 20 травня почалося використання води водосховища з темпами 1 млн. м³ на добу при пропускній здатності 11 м³/с. Червонооскольське водосховище утримувалося на позначці НПУ і вище (з досягнутим максимумом 438 млн. м³) з 12 по 26 квітня при скидах 38-18 м³/с. З 13 травня почалося використання води водосховища з нерівномірними темпами зниження (3 і 7 млн. м³ за 2 тижні) при пропускній здатності 18 м³/с.

За основними постами контролю Сіверського Дінця максимальні витрати води в 2015 році склали:

- Ізюм: 25-26 лютого - 62 м³/с за рахунок танення снігу і бічної припливності та 21 квітня - 65 м³/с за рахунок бічної припливності та добігання по руслу транзитних скидів з Печенізького водосховища 14-20 м³/с;
- Єремівка: перший пік витрат в 91 м³/с спостерігався 7 лютого за рахунок тало-дощового паводку, другий пік - 109 м³/с спостерігався 24 квітня за рахунок добігання по руслу і транзитних попусків з Червонооскольського водосховища (38 м³/с);
- Лисичанськ: піки витрат відзначалися в лютому і 25 квітня - 111 м³/с;
- Казенний Торець: максимальна витрата 19 м³/с була досягнута 10 квітня і більше місяця утримувалася в інтервалі 13-18 м³/с.

В умовах відсутності водопілля, завдання з створенню необхідних запасів води в основних регулюючих водосховищах в основному було виконано за рахунок управлінських рішень. Дотримувалися рекомендації з встановлених скидів в рамках диспетчерських графіків, а також відповідно до потреб водокористування. Наповнення більшості водосховищ було в межах 100% і близьким до НПУ позначок.

Так, Вуглегірське і Миронівське водосховища вдалося наповнити у другій-третьій декаді травня до 86 і 95% відповідно. Створений ресурс, відповідно до призначення водосховищ, використовується для потреб Вуглегірської та Миронівської ТЕС, якого достатньо для роботи в літню межень.

На річках Приазов'я відомчі водосховища КП «Компанії «Вода Донбасу», призначені для питного водопостачання, були максимально можливо наповнені на 74, 88, 97, 99%.

Старобешівське водосховище в басейні р. Кальміус було наповнене на 101% при скиданні 8 м³/с, при цьому Павлопольське водосховище наповнити до НПУ не вдалося, максимальне наповнення у другій декаді травня було досягнуто на рівні 90%.

Старокримське водосховище, ресурс якого на сьогодні є єдиним джерелом водопостачання м. Маріуполь, у травні було наповнене тільки на 75% і вже на початок червня спрацьовано до 71%.

Початок літньої межени розвивається за аналогією 2012 року, коли по руслу Сіверського Дінця відзначалося зниження рівнів води до критичних (із зупинкою водозабору в Луганській області). Тоді до розвитку такої ситуації призвели скорочені попуски з основних регулюючих водосховищ - Печенізького (9 м³/с з 01.06.2012 р. по 03.08.2012 р.) і Червонооскільського (18 м³/с з 09.06.2012 р. по 01.08.2012 р. при заборах в канал Сіверський Донець - Донбас в цей період до 23 м³/с), при цьому, як наслідок спостерігалось зниження скидів до 18 м³/с через Райгородську греблю нижче встановлених санітарних (22 м³/с).

Влітку 2012 року вдалося встановити і закріпити залежність розвитку ситуації на ділянці Сіверського Дінця у Луганській області від роботи Райгородського гідровузла і ритмічності подачі води в канал Сіверський Донець - Донбас.

За аналогією з цією ділянкою Сіверського Дінця, підтримання водності в межах Харківської області безпосередньо залежить від режиму роботи Печенізького водосховища, про що свідчить аналіз водогосподарської ситуації попередніх років, що відповідає рекомендаціям Правил використання Сіверського Дінця.

Мінімальна розрахункова водовіддача водосховища за літньо-осінній період встановлена для року на рівні 95% забезпеченості - 280 млн. м³, а мінімальний рекомендований рівень спрацювання водосховища для року такої забезпеченості становить 281 млн. м³ (73%). При цьому аналіз спрацювання Печенізького водосховища на кінець серпня з 2000 року свідчить, що за весь період тільки в 2002 році обсяг склав 252 млн. м³, тобто, нижче встановленого; в 2001, 2007, 2009, 2012 і 2013 роках рівень спрацювання був близьким до нижньої встановленої межі (288-299 млн. м³). Аналіз водовіддачі з 2000 року також показує, що тільки в 2003 і 2006 роках, коли в регіоні спостерігалось повінь в межах норми або близька до норми, обсяг попусків з квітня по жовтень (або сумарна водовіддача) склав вище встановленого - 342 і 316 млн. м³, в інші роки водовіддача була істотно нижче встановленої - в інтервалі 183 млн. м³ у 2012 році (мінімум) і 275 млн. м³ у 2008 році.

Таким чином, затримка води у водосховищах чревата тривалими негативними наслідками для водності річки, як по відстані поширення, так і за часом. Досвід 2012 року, коли при зниженій водовіддачі рівень спрацювання Печенізького водосховища на кінець інтервалу був близьким до нижньої межі, свідчить про непродуктивність використання ресурсу водосховища.

Мета стратегії управління на літній період 2015 року - забезпечення раціонального розподілу акумульованого у водосховищах стоку для підтримки водності річок і стійкої роботи руслових водозаборів. Тому, при встановленні режимів роботи основних регулюючих водосховищ, необхідно враховувати інтереси нижче розташованих підприємств, що мають руслові водозабори.

Рекомендації по встановленню режимів на період літньої межени підготовлені на основі аналізу водогосподарської ситуації в басейні Сіверського Дінця, річок Приазов'я та Дніпра за аналогічний період попередніх трьох років і консультативного прогнозу середньомісячних витрат,

які з урахуванням пропозицій учасників водогосподарського комплексу та засідання Міжвідомчої комісії будуть відображені в протоколі.

При прогнозованій водності р. Сіверський Донець в Харківській області на рівні 90% забезпеченості, по Печенізькому водосховищу рекомендується встановити скиди в інтервалі 10-12 м³/с, зберігаючи в червні скидання 11 м³/с з подальшим коректуванням залежно від гідрологічної ситуації і рівнів води в районі Зміївської ТЕС і водозабору Шебелікагаздобича. У встановлених витратах передбачений, в першу чергу, гарантований забір вище згаданих підприємств та м. Харків в межах 6 м³/с.

По Червонооскільському водосховищу необхідно встановити інтервал 20-40 м³/с з урахуванням компенсації забору в канал Сіверський Донець - Донбас і забезпечення витрат через Райгородську греблю не нижче санітарних. При цьому враховуються інтереси Слов'янської ТЕС і водокористувачів Луганської області, зокрема водозабору ЗФС.

По Старобешівському водосховищу рекомендується підтримувати скиди не нижче санітарних, з можливим короткочасним зниженням до 5-6 м³/с. При цьому, необхідно враховувати вимоги щодо формування припливу до Павлопольського водосховища, незважаючи на віддаленість майже в 100 км по річці Кальміус, а також потреби мініГЕС, введеної в 2015 року в експлуатацію на греблі водосховища.

По Павлопольському водосховищу рекомендується режим зі скидами не нижче встановлених санітарних 4 м³/с для забезпечення безперебійної роботи нижче розташованих руслових водозаборів Азовсталі, а також забезпечення потреб Маріупольського управління КП «Компанія «Вода Донбасу» і Маріупольського ГУВХ в обсязі: червень - 2,8 млн. м³; липень - 2,9 млн. м³; серпень - 2,6 млн. м³; вересень - 2,5 млн. м³, жовтень - 2,7 млн. м³.

На сьогодні викликає занепокоєння стан наповнення Старокримського водосховища на р. Кальчик. Аналіз його роботи за 2012-2014 роки показує, що на кінець літньої межени в цей період досягалася виробка до 51%, в 2014 році - 59%. У разі тривалої зупинки каналу Сіверський Донець - Донбас, виробка може досягти 40% при очікуваних зборах води за фактом 2014 року: червень – 3,47 млн. м³; липень – 5,09 млн. м³; серпень – 5,46 млн. м³; вересень – 4,61 млн. м³, жовтень – 4,85 млн. м³.

За даними управління КДД ресурсу Краснопавлівського водосховища до проведення водообміну і досягнення нижньої межі наповнення, 99 млн. м³ достатньо на 19 місяців водопостачання населення Харкова. Однак, темпи зростання показника жорсткості складають 0,1-0,2 ммоль/дм³ в місяць з очікуваними на кінець жовтня показниками 8,5 ммоль/дм³ при сьогоднішніх 7,25 ммоль/дм³.

Таким чином, межень 2015 має бути маловодна, за оцінкою Харківського гірометеоцентра на рівні 75-90% забезпеченості, тому тільки за рахунок встановлення оптимальних режимів роботи водосховищ можливо вплинути на водність річок басейну Сіверського Дінця, Приазов'я та Дніпра і забезпечити умови для гарантованого водопостачання населення і галузей економіки.